

ამ ნომერთან იგზავნება ფულის გადმოსაცემი ბლანკები. ვისაც 1913 წლ. არ გამოუწერია ჟურნალი „კლდე“, იანვრიდან აღარ გაეგზავნება.

ყოველ კვირეული საზოგადო-მკონო-

მიური და სალიტერატურო ჟურნალი

შემდეგი № გამოვა 1 იანვარს.

მისამართი: თბილისი, Габаевский пер. № 3 რედაქცია „კლდე“. დეპოზისა: თბილისი კლდე.

მიიღება ხელის მოწერა

ყოველ კვირეულ საზოგადო-მკონომიური

და სალიტერატურო ჟურნალ

„კლდე“-ზედ.

1913 წლის იანვრიდან ჟურნალი უფრო ფართო პროგრამით გამოიცემა, ჩაერთობა ილუსტრაციები, კარიკატურები და სხ. მოწვეულ არიან ახალი თანამშრომელნი, როგორც ადგილობრივი, ისე რუსეთსა და საზღვარ გარედან.

ფ ა ს ი:

1 წლ.	6 თვ.	3 თვ.	1 თვ.	ცალკე №	
5 მან.	2 მ.	75 ლ.	1 მ.50 ლ.	50 კ.	10
4 მან.	2.50 ლ.	1 მ.	40 კ.	10	

სოფლის მასწავლებელთ, სამკითხველოებს, სტუდენტებს და კოოპერატიულ დაწესებულებათ დაეთმობათ

საზღვარ გარედ ყველა ფასებს ემატებათ თვეში 5 შაური გადასაგზავნი.

განცხადების ფასი: ყდაზედ, როგორც აღნიშნულაა; ტექსტის სხვა და სხვა ადგილას— კანტორასთან შეთანხმებით.

ს ა რ ჩ ე ვ ი : ხაზინა და ქართველ ხალხის მამული. — თევ. ლლონტისა. კულტურული საქმიანობა სოფლად. — მროველისა. ლექსი. — ი. მჭედლიშვილისა. „სიყვარული“. — ეკალისა. კვირიდან-კვირამდე. — გურჯაანის წვრილი კრედიტი. — ძვეერელისა. მუკუნახეთა საზოგადოება „კახეთი“. — კოპერატორისა. „ფილაქსერა და მასთახ ბრძოლა“. — მერურნისი. უკრაინის ცხოვრებიდან. — გ. ნამორადისა. უცნაური ქვეყნები. ხარკვი.

ხაზინა და ქართველი ხალხის მამული

1.

მთელი ქართული პრესა კარგა ხანია მამულის საკითხს დიდის ყურადღებით ეკიდება, ყოველ ახალ აზრსა და მოვლენას დიდის ინტერესით ეხება და ცდილობს დაინახოს ჩვენი ხალხის ნივთიერ სივიწროვის ნამდვილი მიზეზები.

მართლა, რა არის მიზეზი, რომ ჩვენი ხალხი საშინელ უმამულოობის კლანჭებშია მომწყვდეული და არ იცის როგორ დააღწიოს თავი საშინელ სიღატაკეს? მართლა, როგორ უნდა გამოირკვეს სინამდვილე, როცა ერთნი — მაგალითად, ტიმოშინები და მთავრობის მოხელენი გვიმტკიცებენ: კავკასიაში დიდძალი ადგილებია თავისუფალი — რაზედაც კეთილზნობიანი რუსის ხალხი უნდა იქმნას დასახლებული — ან მეორეს მხრივ — როცა ქართველი დეპუტატები — ჩხეიძე — გეგეჭკორი და მთელი ჩვენი ადგილობრივი პრესა შეურყეველ სტატისტიკურ ცნობებით გვიმტკიცებენ, რომ კავკასიაში თავისუფალი მიწა-ადგილი აღარ მოიპოვება, რომ შეუძლებელია ჩვენში „ხოლოკები“-ს გამრავლება, ან — რასაც ბ. სეგალი გვიმტკიცებდა — შეუძლებელია გლეხკაცის მიწათმფლობელობის გაფართოვება — რადგანაც მიწა-ადგილი სრულიად აღარ არის თავისუფალიო?

მართლა, რა მოხდა ამ უკანასკნელ დროს ჩვენში ისეთი, რომ ცხოვრება პირდაპირ შეუძლებელი გახდა, მიწის სივიწროვემ აგერ-აგერ გაანადგუროს მთელი იმედი და სასოება ხალხისა? ნუ ფუჩვენში ისე განვითარდა კაპიტალისტური ცხოვრება თავის ცნობილ ტენდენციით: მამულის კონცენტრაციით და ხალხის გაბოვანოვებით, რომ შეუძლებელია

ლო ხალხის უბედურების მიზეზების სხვაგან აღმოჩენა? — ან მხოლოდ ამ გარემოებაში ვეძიოთ მიზეზი სიღუპისა? ან და შეიძლება ჩვენი ხალხი ტომის მალტუსის გეომეტრიულ პროგრესიით გამრავლდა და ამან გამოიწვია მიწის სივიწროვე?

ჩვენ არ უარვყოფთ იმ ქეშმარიტებას, რომ საქართველოში კაპიტალისტური წეს-წყობილება ვითარდება, ვეთანხმებით ბ. ვინმე სოფელს, რომელიც ეხება „საკუთრების მობილიზაციას ქართლში“¹⁾ და აღიარებს რომ, მაგ, სკრის ხეობაში ქართველმა თავადებმა — შალიკაშვილებმა დაპყროვეს დიდძალი მამული, რომ ამ მამულის დიდი წილი ქართველ კათოლიკეთა და ფრიდონოვ-აგსარქისოვის ხელში გადავიდა, რომლებმაც „სოფლად დიდი ფული დაატრიალეს, სამუშაო გააჩინეს და მეხილეობის კულტურა გააჩაღეს“, ე. ი. სოფლად ფეოდალურ საკუთრების, დემობილიზაცია მოხდა კაპიტალისტურ მობილიზაციის სასარგებლოდ. რამდენადმე ვეთანხმებით აგრეთვე კალენდრებისა და სტატისტიკურ გამოცემათა ცნობებს, რომლითაც აბსოლიუტურად მრავლდება ჩვენი ხალხი, რაიცა უეჭველ გავლენას ახდენს მიწა-ადგილის პარცელიაციაში, მაგრამ, ნუ თუ ეს ძალები მთავარნი და უაღრესნი არიან ჩვენი ხალხის მიწა-ადგილის შემცირების საქმეში? ნუ თუ მხოლოდ კაპიტალიზმმა და ხალხის გამრავლებამ გამოიწვია აგეთი სივიწროვე მიწა ადგილისა? მაგრამ მაშინ რით ავსნათ ის გარემოება, რომ საქართველოში ჯერაც მრავალი კუთხეებია, სადაც კაპიტალისტურ კულტურის შთანასახია მხოლოდ, რომ მოიპოვება სოფლები, სადაც, მაგ. თიანეთის მაზრაში, სოფელ შატილში ბ. დეგოთელის ცნობით „მთელ სოფელში ლამაზა არავის მოეპოვება. ანთებენ კვარს, რომელიც ძალზედ ჰკომლავს და მჭვარტლითა და ბურით უვსებს ცხვირპირს, ისედაც ტურტლიან ხევსურებს“²⁾, ხოლო მეორე მხრივ კი აუწერელი სიღარიბე, მწირი ადგილები, სახნავ-სათესი მამულების სივიწროვე... ან ის გარემოება, რომ მთელ საქართველოში — ბედნიერ გამოწაკლით — ჯერაც არ მოიპოვება კაპიტალისტურ წესით შემკული სამეურნეო იარაღები, რომ წყლის ძალა და ელექტრონი, ქიმიკა და გაზი სრულებით გამოუყენებელია, რომ მხოლოდ დღეს — მაგალითად, ქართულ სასოფლო-სამეურნეო საზოგადოების ინსტრუქტორები პრაქტიკით ეწევიან პროპაგანდას,

1) იხ. წერილი ბ. ვინმე სოფელისა „კლდე“-ში № 13.
2) „კლდე“ იგივე ნომერი — კორესპონდენცია.

რომ ხალხს შეაყვარონ და შეათვისონ ძალა გაუმჯობესებულ იარაღებისა.

არა, კაპიტალიზმი არაა მიზეზი ჩვენი მწარმოებელ ხალხის უმიწა-წყლობისა, მართა კაპიტალიზმი ვერ აგვიხსნის ჩვენი ცხოვრების საშინელ ვითარებას... და ვერც მცხოვრებთა გამრავლება გამოხატავს სინამდვილეს, რადგანაც ამ უკანასკნელ ხანში ხალხი იმდენად არ გამრავლებულა ჩვენში, რომ უმიწა-წყლობა დაემკვდრებინოს. საქართველოს ისტორიას ახსოვს ის დრო, როდესაც ქართველ ხალხის რაოდენობა გაცილებით მეტი იყო ვინემ დღესა; ჩვენ კარგად ვიცით, რომ შაჰ-აბაზისა თუ ალა-მაჰმად-ხანისა და ჟამიანობა—შიმშილის შემდეგ, ქართველი ხალხი სისხლიდან დაიკალა... მაგრამ მაშინ, როდესაც მეტი იყო რიცხვით და ცხოვრება უფრო სადა და უფერული, — მიწის სივიწროვე არ იყო ისე გააღმასებული, როგორც დღეს გახლავს.

მაშ სად უნდა ვეძიოთ მიზეზი ჩვენი ხალხის მამულის შემცირებისა? სადა და რამ შთანთქა ჩვენი ხალხის მამულ-დედული?

მე სრულებით ვეთანხმები რეაქციონურ ტიმო-შკინ-ლისიჩკინებს. „ხოდოკები“-ს მებაირალტრებს, რომ კავკასიაში სათანადო რაოდენობით მოიპოვება მიწა-ადგილები, რომ რადიკალური და საჭირო აგრარული რეფორმა პირდაპირ უზრუნველყოფდა ჩვენ მწარმოებელ ძალებს, მაგრამ სადაა ას მიწები? ვის ხელში და ვის დაუსაკუთრებია?

მე მაგონდება სულ ორიოდ წლის წინად გახეთ „დროებაში“ წარმოებული გაწიწმატებული აგიტაცია ხოდოკებს წინააღმდეგ. ვის დაავიწყდება ბ. ბ. სიტყვას, გ. ქ. და სხვა დაუვიწყარი წერილები ეროვნულ ბანკების დასაარსებლად, რომ ეროვნულ ბანკების საშუალებით ქართველების ხელში შეეგროვებინათ ქართველისავე მიწა-ადგილი; რომ უცხო ტომის ელემენტებისაგან შეესყიდათ ჩვენი ტომის წრეების მიერ ერთხელ გაყიდული მიწა-ადგილები... დიად, მე ნათლად მაგონდება ყოველივე ეს და მახსენებს დაჩაგრულ-დაბეჩავებულ პოლონელების ბრძოლას პრუსიის წინააღმდეგ პოზნანის მიდამოებში სწორედ ასე, პოლონელები ეროვნულ ბანკების საშუალებით სასტიკ ომს უცხადებდნენ პრუსიის ყოვლად შეუწყნარებელ და ზოლოგოგიურ ინსტიტუტებით გამსჭვალულ ნაციონალისტებს, რომელნიც მთელ პოლონელების და სლავიანების სამეფოს გაგრძელებას ემუქრებოდნენ. დიად, მაგონდება ყოველივე ესა და ვით მოჩვენება წინ გვიდგება ანოლოგიური ტენდენცია რუსეთის სახელმწიფოს

პოლიტიკისა ჩვენი ქვეყნის მიმართ. მაგრამ რას ვხედავთ! განა, შესაწყნარებელია რუსეთის სახელმწიფოს პოლიტიკის პრუსიულ პოლიტიკის დაპირისპირება ან გათანაბრება? განა ჩვენი პუბლიცისტი ბ. ნოე ჟორდინია პათოსითა დი აღფრთოვანებით არ აღნუსხავდა: დაუმტკიცებელია, ვითომც რუსეთის სახელმწიფო პრუსიულ პოლიტიკას ანვითარებდა საქართველოს მიმართ. ჰო, სრულ სიმართლეს ღაღადებს ბ. ჟორდანი. მთელი არქივები რომ გადაქექათ რუსეთის აუარებელ კანცელიარებისა, მთელი კორიანტელი რომ დააყენოთ ბიუროკრატიულ ქაღალდებზედ, თქვენ ვერ დაასახელებთ ისეთ სიტყვას, რომელსაც რიხითა და აღტაცებით ამბობდა რკინის კანცლერი, შესანიშნავი პოლიტიკანი— ბისმარკი: „პრუსიისა და პოლონეთის მიდამოების გაკერმანელებაში—ამბობდა ბისმარკი—მონტეკარლო დიდ როლს ითამაშებს. პოლონელებს ფლანგვა და ფუფუნება უყვართ, შეეცადეთ გააყიდინოთ მათ თავისი ავლა დიდება და თქვენ დაინახავთ რომ საფრანგეთსა და იტალიას შესანიშნავი კურორტები პოლიაკებით გაივსებიან და მაშინ თქვენ მიიღებთ პროლეტარებს და საქმეც გაკეთებული იქნება.“¹⁾ ქეშმარიტად აგეთ აშკარა თავხედობას არ აქვს ალაგი ჩვენს მაღალ სფერებში, თუ მთავარ-მართებელ გოლიცინის ზოგიერთ სიტყვებს დავივიწყებთ ხოლმე, აშკარად და გადაჭრით რუსეთის მთავრობას არასოდეს არ უქადაგნია და არ გადაუდგია თანხა ინოროდცების მიწების შესასყიდათ უმაღლეს სახელმწიფოებრივ ინტერესების სასარგებლოდ, როგორც პრუსიის უტიფარი მთავრობა Ausiedelunysko mmission—ის საშუალებით, რომელსაც 1902 წ. 250 მილიონი გადასცა მიწების შესასყიდათ. მაგრამ ნუ დავივიწყებთ, რომ ზოგიერთ მაღალ პოლიტიკას და ოპორტუნისტულ ტაქტიკას გაცილებით სჯობიან გარკვეული და ცხადი პოლიტიკა თუნდ პრუსიულ გრენადერებისა. და მართლაც, გაიხსენეთ იმავ პოლონეთის ბედი რუსეთის ორქოფულ და „ლიბერალურ“ პოლიტიკის შემდეგ, დააკვირდით პოლონელების ცხოვრებას, მათ ქალაქებს, მათ სოფლებს, მათ სოციალ-ეკონომიურ კულტურას და თქვენ დაწმუნდებით, რომ რუსეთის სახელმწიფოს ორქოფულ და შედარებით ლოიალურ პოლიტიკას გაცილებით მეტი ზიანი და მავნებლობა მოუტანია პოლონეთისათვის, ვინემ პრუსიის მოქმედებას. ჩვენ

¹⁾ „Польскій вопросъ“ въ газетѣ „Русь“ ტ. I გვ. 111.

ვერ გაეჩრდებოთ დაწვრილებით ამ საგანზე, დეე თვით პოლონელებმა იგრძნონ და ილაპარაკონ ამ ქეშმარიტებაზე. პოლონეთის ნაციონალური პარტია ეხება ამავე საკითხს, ესე იგი იკვლევს პრუსიისა და რუსეთის პოლიტიკის გავლენას პოლონეთზე და მას შემდეგ, რაც კონკრეტული მასალებით გვისურათებს ყოველ მხრივ ჩამორჩენილობას რუსეთის პოლონეთისას, როდესაც ეს პარტია ხედავს განსაკუთრებულ სიბინძურეს ქალაქებისას, გაუნათლებლობას ხალხისას, საერთო სილატაკეს და საოცარ უკულტურობას, შემდეგ ადარებს პრუსიის პოლიტიკის ქვეშ მყოფ მიდამოს და ამბობს: „შესადარებლად საქმარ ისია მხოლოდ პრუსიის საზღვარი. რომ შეადაროთ საზღვარს იქითა ქალაქები, სოფლები, მათი მოწყობილობა—მორთულობა, აქაურობისას—მყისვე რჩებით ყოველად უნუგეშო მდგომარეობაში. იქით ქვის შენობები, გზა ტყეცილები, „ტროტუარები“, საერთოდ სისუფთავე და წესიერება; აქეთ კი—სიღარიბე, სიბინძურე, ხის შენობები და უწესოება...“¹⁾

ამნაირად, რუსეთის მთავრობის ორქოფულმა და ვითომ ლოიალურმა პოლიტიკამ, გაცილებით უარესი გავლენა იქონია პოლონეთის მთელ ცხოვრებაზე, ვიდრე პრუსიის აშკარად გულშემოხარავ საქმეებმა. სხვა და სხვა გზით—მხოლოდ ერთ და იმავე საქმისთვის—განაპირა ქვეყნების მამულის ხელში ჩასაგდებად და ზედ თავის ტომის ხალხის დასახლებლად—ქედუბრელად მუშაობდნენ და მუშაობენ გერმანია და რუსეთიც. პრუსიული პოლიტიკა რუსეთისას არაფრით აქარბებს, პირიქით, რუსეთის პოლიტიკა უფრო ძლიერი და წელში გამწყვეტია, ვინემ პრუსიისა.

და აი ბატონებო, ასეთ პოლიტიკით, ასეთ ინტერესით მუშაობდა რუსეთი ჩვენშიც. როგორც გერმანელ ვაკატისტების დევიზი იხატება „ausrotten“-ში, სწორედ ესევე „ausrotten“—არის ალფა და ომეგა რუსეთის სახელმწიფო პოლიტიკისა ჩვენში.

და ამ პოლიტიკამ ერთიანად გადაშკრელი გავლენა იქონია ჩვენს მამულზე. რომ სიტყვას საბუთები ამაგრებდეს, რომ დებულება კლდის სიმაგრეთი იქმნას გამოკვანთული, ჩვენ გადავიდეთ საქართველოს ცხოვრებაზე, ჩვენი მამულის სვე-ბედზე,

რომელიც მთავრობის პოლიტიკამ დღევანდელ დაქვეითებამდე ჩიმოიყვანა.

თევდ. ლლონტი.

(შემდეგი იქნება)

კულტურული საქმიანობა სოფლად

V

სოფლის სამკითხველოები.

თუ არა ვცდები, სამკითხველოების დაარსება ჩვენ სოფლებში პირველ დაწყებით სკოლებზედ ადრე დაიწყო; თუ ეს მოსაზრება მართალი არ არის საერთოდ, უმრავლეს შემთხვევაში მაინც, ეს მოსაზრება ქეშმარიტებად უნდა ჩაითვალოს, რადგანაც დღესაც ხშირია ისეთი მაგალითი, როცა სოფელში არ არის პირველ დაწყებითი სკოლა და სამკითხველო კი არსდება; ეს კიდევ არაფერი, არის შემთხვევებიც სამკითხველოს დაარსებისა იმ გვარ სოფლებში, სადა უბრალო წერაკითხვის მცოდნეც კი არ მოიპოვება. უმთავრესი მიზეზი ასეთი არა ნორმალობისა, ანუ უკეთ ვსთქვათ, სიმახინჯისა უნდა ვეძიოთ წარსულში. წარსულ რეაქციონურ ხანაში, როცა მე-1870 წლებიდან დაწყებული 1904 წ. საზოგადოთ კერძო ინიციატივა რუსეთის სახელმწიფოში სრულიად შებოქილი იყო და ცხოველ-მომქმედ ძალებს გასავალი არსად ჰქონდათ, ეს ძალები იძულებულნი იყვნენ ყველაფრით, რაზედაც კი იმ დროს შეეძლოთ და ნება ჰქონდათ ენერგია საზოგადო საქმეზედ დაეხარჯათ—გამოეყენებინათ, დიდი სიამოვნებით ჰკიდებდნენ ხელს, იმ შემთხვევაშიც კი, თუნდაც დიდი იმედიც არ ჰქონოდათ მათ მიერ დაწყებულ საქმის თვალსაჩინო სარგებლობისა ეს ითქმის საერთოდ ყველა იმ დროს საზოგადო კულტურულ საქმიანობაზედ და მათ შორის სამკითხველოების დაარსებაზედაც.

ბევრს კარგად ეხსომება თუ რა სიძნელეს წარმოადგენდა იმ დროს მხოლოდ ნებართვის აღება; რაც შეეხება სამკითხველოსათვის წიგნების შეძენას, ეს ხომ ათასგვარ ცენზურაში უნდა გატარებულიყო, ვიდრე სამკითხველოს მიაღწევდა და ამიტომ წინადა ჩვენს სამკითხველოებში შეხვდებოდით უფრო სხვა

¹⁾ Польскій вопрееъ — „Городское хозяйство въ царствѣ Польскомъ“ გვ. 408.

და სხვა სახელმძღვანელოებს და ამ უკანასკნელთა შორის ლათინურ-ბერძნულსაც, ვიდრე სოფლისთვის გამოსადგე წიგნებს; ვისაგანმე გაბედვა და წაკითხვა ამ დროს არა ცენზურისაგან საგანგებოდ შერჩეულ წიგნებისა ხალხისთვის, ხომ სასტიკად იყო აკრძალული; მიუხედავად ამისა, მაშინდელ მოთავეთაგან ხშირი იყო ცდა წიგნების კითხვისა ხალხისათვის, რასაც შედეგად მოჰყვებოდა ხოლმე სამკითხველოების მიკეტვა და ურჩ მოთავეს, თუ იგი სოფლის მასწავლებელი იყო, სამსახურიდან დათხოვნა და სხვისა კი სამართალში მიკემა.

დღეს, ცოტად თუ ბევრად, ობიექტიური პირობები შეიცვალა, მაგრამ სამკითხველოების დამარსებელთ თითქოს არ უგრძნობიათ იგი და არსებითად ძველებურის მეთოდით განაგრძობენ ამ ნიადაგზედ მოღვაწეობას, მხოლოდ იმ განსხვავებით, რომ ეხლა შედარებით უფრო მეტი რიცხვი იხსნება სამკითხველოებისა და ეს გახსნილი სამკითხველოები იხურება არა პოლიციურის მიზეზით, როგორც ეს წინად იყო, არამედ სულ სხვა გარემოებისაგან, რის ახსნას მოთავენი ან სრულად არ სცდილობენ, ან და თავის ახსნაში შორს ვერ მიდიან და ასახელებენ რომელიმე მახლობელ მიზეზს.

თუ რამდენად გახშირებულია დღეს სოფლად სამკითხველოების დაარსება, ამისთვის საკმარისია გადაათვალიეროს კაცმა ჩვენი გაზეთები, განსაკუთრებით ზაფხულობით, როცა სოფლად მოდებული ახალგაზრდობა, მომეტებულ შემთხვევაში ამ ნიადაგზედ მოქმედებაში იჩენს თავს. თუ კაცი მარტო სამკითხველოების სიმრავლით იხელმძღვანელებს, შეუძლიან სთქვას თამამად: „აშენდა საქართველო“ და ჩვენი ქვეყანა შეადაროს დასავლეთ ევროპას, მაგრამ ამასთანავე თუ კაცი მოისურვებს საქმეში პატარა ჩაკვირებას, მაშინ კი სულ სხვა სურათი გადაეშლება. ჯერ უპირველეს ყოვლისა საქმეში ჩახედულისთვის ცხადი შეიქნება რომ სამკითხველოები, როგორც ხშირად და ადვილათ არსდებიან, ისე საჩქაროდ და ადვილად ისპობიან. ამ უკანასკნელ შემთხვევაში საკმარისია გადაათვალიეროთ რამდენიმე წლის წ. კ. გ. ს. ანგარიშები, საცა წინა წლებში დაარსებული სამკითხველოები შემდეგ წიგნებში აღარა სჩანს. თუ კაცი მოისურვებს მიზეზების გაგებას, მოთავენი გეტყვიან და მიზეზად უმეტეს შემთხვევაში მხოლოდ საწევრო გადასახადის შემოუტანელობას დასახელებენ, რასაც ხსნიან წევრთა უგულობით დაწესებულებისადმი, რისთვისაც მეთაურნი მათ უგზავნიან მრავალ საყვედურს.

და ავიწყდებათ რომ, რა რიგათაც დღეს ჩვენი არსდება სამკითხველოები, მეტის მოლოდინიც არ შეიძლება წევრებისაგან. სრულიად ბუნებრივია მათი მხრიდან, რომ თვითთელი მათგანი ერთხელ ან ორჯელ შემოიტანს საწევრო ფულს და მერე მიივიწყებს თვით სამკითხველოს არსებობასაც კი. მართლაც, გავიხსენოთ რა პირობებში არსდება მომეტებულ შემთხვევაში ჩვენი სოფლის სამკითხველოები: ზაფხულობით დასასვენებლად სოფლად თემოყრილ ინტელიგენციას, განსაკუთრებით ისეთ სოფელში, საცა არავითარი გასართობი არ არსებობს, გირთობა სჭირია და აი, ვისიმე ინიციატივით იწყება კრებები. იღებენ ნებართვას, შემდეგ ყველა დამსწრე ინტელიგენტი იხდის საწევრო ფულს, მომეტებულ შემთხვევაში არა ნაკლებ 3 მანეთისა, რითაც შეიძენენ წიგნებისთვის შესანახს, დაიჭირავენ ბინას, ან და მუქთად დაუთმობს ვინმე და ან თუ დიდი საზოგადოებაა შეიძლება საკუთარი შენობაც ააშენოს, რაიმე წარმოდგენების და გასართობების შემოსავლიდან. რაც შეეხება თვით წიგნებს, შინაარსს ბიბლიოთეკებისას, ამას თითქმის არავითარი ყურადღება არა აქვს მიქცეული; ამისათვის არც იმდენი ფული აქვთ ხოლმე, და თუ აქვთ მომეტებულ წილად ვერ შესძლებენ ხოლმე წიგნების შერჩევას, რადგანაც არ არსებობს დღევანდლად არავითარი სია სოფლის სამკითხველოებისთვის შესაფერ წიგნებისა, რაშიაც დიდი დანაშაულობა მიუძღვის ქ. შ. წ. კ. გ. ს., და ყველა მოთავესაგან კი ვერ მოვიტხოვთ, რომ შესძლოს შესაფერი წიგნების შექმნა.

უფრო კი საწევრო ფულიდან იწერენ ჟურნალ-გაზეთებს, წიგნები კი გროვდება წევრთა შორის, რომელნიც ხშირად სწირავენ გადასაყრელ წიგნებს და ამით აიხსნება, რომ ჩვენ სოფლის სამკითხველოში შეხვედებით ფრანგულ-გერმანულ სახელმძღვანელოებს და ძნელად კი სოფლისთვის შესაფერ წიგნებს. ერთი სიტყვით, ნებართვის აღება, საწევრო ფულის შეგროვება, ჟურნალ-გაზეთების გამოწერა, და უვარგის წიგნების მოგროვება არსებითად ისე, როგორც ძველად — რეაქციონურ ხანაში — აი მთლად ის პროგრამა, რომელსაც ასრულებენ სამკითხველოების ინიციატორები. რაც შეეხება იმას, არის თუ არა სამკითხველოს დასაარსებლად ნიადაგი, ე. ი. შეუძლიან თუ არა ისარგებლოს იმ ხალხმა — გლეხობამ, რომლისთვისაც არსდება სამკითხველო, ამაზედ ძალიან ნაკლებ ფიქრობენ. თუ სურთ მოთავეთ, მარტო თავის გასართობად არ დააარსონ სა-

მკითხველო, უნდა ეცადონ შექმნან ისეთი პირობები, რომ ხალხიც დაინტერესონ. ამისთვის უნდა აუცილებლად გაუჩინონ სამკითხველოს მუდმივი პატრონი, რომელიც თვით წაუკითხავს ხალხსა მოსულ ე.გაზეთებს და წიგნებს. და ამგვარად ინტერესს გაუღვიძებს მათ. სამკითხველოს ამგვარ ხელმძღვანელად კარგი იქნება დანიშნოს ისეთი კაცი, რომელიც მასწავლებლობასაც გასწევს, განსაკუთრებით იქ, საცა სკოლა არ არის და თუ ამისთვის სახსარი არ შესწევთ, მაშინ ადგილობრივ მცხოვრებთაგან ქართულად კარგად წამკითხავ წიგნებისა, მხოლოდ საჭიროა მოთავეთაგან მას ხელმძღვანელობა ჰქონდეს. ასეთი პირი ნაკლებ ფასშიც იზოვება, ასე ნ მან. თვეში და როგორც პრაქტიკამ გვაჩვენა, კარგი შედეგებიც მოაქვს. ¹⁾ რაკი ხალხი დაინტერესდება, მაშინ მოსალოდნელია, სამკითხველოს ნივთიერი მხარეც უზრუნველ შეიქნეს, რადგანაც, მაშინ დაინტერესებულნი თვით გახდებიან წევრად და ესენი კი ისე არ დაივიწყებენ მას, როგორც საზამთროდ წასული ინტელიგენცია, რომელიც მხოლოდ ქველ-მოქმედობს და თავს ირთობს ზაფხულობით. ერთი სიტყვით, ვისაც გულითა სურს სოფლად სამკითხველოს დაარსებით სასარგებლო

საქმის გაკეთება, არას დროს არ უნდა დაივიწყოს, რომ ჩვენი სოფელი ინგლისის, შვეიცარიის და სავითოდ დასავლეთ ევროპის სოფელი არ არის, საცა სამკითხველოებისთვის თავის თავად მომზადებულია ნიადაგი და საკმარისია დაარსება სამკითხველოსი, რომ უკვე სასარგებლო საქმედ გადქცეს. ჩვენ სოფელში სამკითხველოს დაარსებასთან ერთად უნდა ყოველის უპირველესად მოთავეთ იზრუნონ ხალხის დასაინტერესებელ საშუალებაზედ, იქნება იგი, სამკითხველოს შესაფერ გამგის დანიშვნით თუ საკვირაო სასწავლებლის დაარსებით, რომელსაც აგრეთვე დიდი მნიშვნელობა აქვს. ამ მხრივ, ეს სულ ერთია. წინააღმდეგ შემთხვევაში, სამკითხველოს დაარსება მხოლოდ თავის გართობა იქნება და სხვა არაფერი, მით უმეტეს, რომ დღეს დამაარსებელთ ბოდიში აღარ მოეხდებათ ობიექტიურ პირობებით, რადგანაც იგი, ცოტად თუ ბევრად, უკეთესია და ყოველ შემთხვევაში ნებას აძლევს თავი დააღწიონ ძველს შაბლონურ გზას და საქმე უფრო რაციონალურად დააყენონ.

მროველი.

რ ა ვ ა რ თ ა ნ რ ა ს ვ ე მ ს ა ს უ რ ო თ

რაც ქვეყანა გაჩენილა,
უბედურნი ორჯელ ვიშვით:
ჯერ ღმერთმა გვშვა, მერმე ქრისტემ,
მაგრამ რისთვის? არ კი ვიცით.
ვიშვით და ვერ გაგვიგია,
რა ვართ ან რას ვესაღმუნოთ,
რომელ კერაებს ვცეთ თაყვანი,
ან რომელ ღმერთს ვემსახუროთ.
ვამაყობთ და ვმედიდურობთ,
თავი მოგვაქვს უკვდავათა,
ცა ქუდათ არ მიგვაჩნია,
დედამიწა ქალამნათა.

* *

ხელსა ვაფარებთ ღვთის სამყაროს: მზესა, განთიადს,
თითქოს არას დროს მოგწყდებოდეთ ქვეყანას დიადს.
თითქო უძლურებს არ გველოდეს სამარე ცივი,

¹⁾ მაგ. ს. გურჯაანში, საცა სამკითხველოსთვის საკუთარი შენობაა, წიგნებიც შესაფერია შექმნილი, ამ გვარის კაცის დანიშვნით სურათი მთლად შეიცვალა: თუ წინად გლეხობა გაურბოდა, ეხლა დიდის სიამოვნებით დაიარება განსაკუთრებით მოსწავლენი.

სადაც ერთგვარად დაგვეზომა ცხოველი სხივი...
 მტვრად იქცა დიდი ალექსანდრე მაკედონელი,
 ბოლო მოელო თვით ამირანს ბრძოლად ატეხილს,
 უკვალოდ გაჰყვა სიკვდილისა სასტიკ ქარტეხილს;
 და ჩვენ კი სუსტნი — წუთის ძენი, ისე ვიქცევით,
 თითქო ჩვენ ვიყვნეთ ქვეყნის ღმერთნი ნიჭით და ძლევით.

* *

წუთიერია ჩვენი ყოფნა ამ ქვეყანაზე,
 ვით ნელი ელვა გამომკრთალი დღის მღვრიე ცაზე,
 მაგრამ ამ წუთსაც არ ვსარგებლობთ რომ ვიყვნეთ ტკბილად
 და ათასგვარი სივავლაზე არ გვქონდეს წილად.
 რას არ ვკადრულობთ? რა განზრახვა გულს არ გვეგზნება;
 ერთმანეთისთვის თვით ჰაერიც არ გვემეტება!
 ღმერთსა ვჩემულობთ, უსუსურებს ფეხითა ვთელავთ,
 მასხარად ვიგდებთ ერთმანეთსა, შურითა ვლელავთ;
 აღარა გვწამს-რა, ბოროტებას აშკარად ვბედავთ
 და, ვით ციკლოპი, მოძმეთათვის ბორკილებს ვჭედავთ.
 ჩვენი ცხოვრება ამგვარ ყოფნის წყვილიაღში ჰქრება
 და უმწე ნაშთებს დაჰხარხარებს ავსულთა კრება.
 ჩვენ კი უძლურნი—წუთიერნი ისე ვიქცევით,
 თითქო ჩვენ ვიყვნეთ ქვეყნად ღმერთნი ნიჭით და ძლევით!..

* *

რაც ქვეყანა გაჩენილა,
 უბედურნი ორჯელ ვიშვით:
 ჯერ ღმერთმა გვშვა, მერმე ქრისტემ,
 მაგრამ რისთვის? არ კი ვიცით.

ი. მჭედლიშვილი.

„ს ი ე კ ა რ უ ლ ი“

სომხის ბურჟუაზიულ ინტელიგენციამ უკანას-
 კნელ დროს მეტად „შეიყვარა“ საქართველო.

მუდამ დღე საქართველოს ბედზე ჰფიქრობს,
 ზრუნავს... მოქმედობს.

სკდილობს გონიერი დარიგება მისცეს, კკუა
 ასწავლოს და თუ ეს არ კმარა, მაშინ დაუყოვნებ-
 ლივ, საუცხოვო ენერგიით, ერევა ქართველების სა-
 ქმეებში და უსწორებს მათ წინსვლისა და სამართ-
 ლის გზებსა.

მაგალითად, ხუცური წარწერები ქართულ ეკ-
 ლესიებზედ სიმართლედ არ მიაჩნდა, სომხურად გა-
 დააკეთა იგი და თვით ზოგიერთი ქართული ეკლეს-
 სიები სომხურად მონათლა და ჩაიბარა.

არც ის მიაჩნდა სამართლიანად, რომ საქარ-

თველოს დედა ქალაქებს ქართველები ჰპატრონობ-
 დნენ,

თბილისს, თელავს, სიღნაღს, ახალციხეს, ახალ-
 ქალაქს (ეხლა გორზედაც ლაპარაკობენ) სომხებმა
 უნდა მოუარონო! გაისმოდა მათი ბანაკილამ

და გამოუცხადეს საშინელი ბრძოლა იმ „მო-
 ვინისტ ქართველებს“, რომელთაც არ სურდათ მათი
 „მოსიყვარულე“ პატრონობა ქართულ ქალაქებისა.
 მაშინ იწყობოდა ერა „ქართველ-სომეხთა
 სოლიდარობისა“.

და ქართველები ყველა ქალაქებში დამარცხ-
 დნენ.

მებატონე სომხის ბურჟუაზია შეუდგა მაშინვე
 „წინსვლის გზების“ გაკაფვას.

მთელი ქართლ-კახეთის ბაზრები ხელში ჩაიგ-
 დო და დიდის „სიყვარულით“ უველის მთელ მის
 სარჩო-საბადებელს, სურსათ-სანოვავეს და უკარნა-
 ხებს მათ თავის ცნობილ ფასებს.

მაგალითად, თუ სომხის ვაჭარი თბილისში ჰყიდის ფუთ კარტოფილს 70 კაპეიკად, ქართველ გლეხს ართმევს იმავე კარტოფილს ქალაქის ახლო „სიყვარულით“ 25 კაპეიკად.

ამ „სიყვარულ-პოლიტიკაში“ შედის სხვათა შორის ის ფაქტორიც, რომ ხსენებულ ქალაქებში სომხის ბურჟუაზია ქართველ მესაკუთრეებს მამულებს ფევქვეშ ნელ-ნელა აძრობს, და თითონ ისაკუთრებს.

მიაკციეა ყურადღება ქართულ მესაკუთრეობას ჩვენს ქალაქებში და ამ „პოლიტიკის“ შედეგები ნათლად წარმოგიდგებათ თვალწინ.

კიდევ მაგალითები ამ „სიყვარულისა“.

სახელმწიფო სათათბიროს დეპუტატთა არჩევნებია.

ქართლ-კახეთი ემზადება თავის დეპუტატის გასაგზავნად.

მაგრამ ქართველთ ჰკუთის დამრიგებელი სომხის ბურჟუაზია აძლევს ქართველობას ლოზუნგს: ან ხატისოვი, ან რუსთა სოციალისტურ პარტიის წევრი, კარლო ჩხეიძე; და დამცველად წინ გაიგდო „ქართველი მოღვაწე“ ივანე ჯაბადარი.

ჰკუთხედ არ მოდიხართ? მაშ მე გასწავლით! სთქვა სომხობამ და თავის 17 ხმით მოუღო ბოლო ქართლ-კახეთის დეპუტატს. მეორე დღეს ხატისოვი „სიყვარულის“ ცრემლებით სავსე თვალეებს იწმენდს დიმიტრი ყიფიანის პანაშვიდზე.

ქართველ თავად-აზნაურობამ განიზრახა თავის ძალით და საშუალებით გაიყვანოს კახეთში რკინის გზა, რომ ამ გზას ქართველობამ მოუაროს, უპატრონოს და ისარგებლოს კიდევ.

იმწამსვე თბილისის სომხის ბირჟიდან გაისმა ხმა: არამც და არამც კახეთის რკინის გზა ქართვე-

ლობას არ უნდა შეერჩესო! და წინ გაიგდო „ყოველმხრივი“ და გულუბრყვილო თავადი პ. თუმანიშვილი და ზოგიერთი ჩვენი დროის „ქართველი მოღვაწე“ ამ საქმის მოსაგვარებლად.

მართლაც, მათი მეოხებით, ტავიანცებმა, მანთაშოვებმა და სხვ. ჩაყლაპეს კახეთის რკინის გზა.

ან როგორც მიღებულია ეხლა: — „შეაერთეს“ სიღნაღ-ბაქოს გზასთან.

ან უფრო რომ გასაგებო იყოს: „შეიერთეს“.

13 იანვარს 1913 წ. ქართველი თავად-აზნაურობა ირჩევს წინამძღოლს.

ეს იყო ერთად-ერთი საქმე, სადაც სომხის ბურჟუაზიის წინ კარები მაგრა ჩაკეტილი იყო.

მაგრამ ეხლა ქართველ-სომეხთა სოლიდარობის დროა!

კარები მათთვის აქაც გაიღო.

„ქართველო თავად-აზნაურებო! აირჩიეთ თ. პავლე თუმანიშვილი! ეს ერთად ერთი პატროსანი, ნიქიერი და გულწრფელი ქართველი საზოგადო მოღვაწე!“

დაჟინებით უმტკიცებს და მოითხოვს სომხის ბურჟუაზიის პრესა—„ბაკუ“, „ტიფლისკი ლისტოკი“, „ტიფლისკი ჟურნალი“ და სხვები.

და პავლე თუმანიშვილის წინამძღოლად არჩევა ქართველ თავად-აზნაურობისთვის აუცილებელია. ყოველ ისტორიას თავისი ლოდიკა მოსდევს და დავვირგვინებას თხოულობს...

და ამ გვირგვინს უნდა წაეწეროს: „განუსვენე უფალო, სულსა მიცვალებულისა მონისა სომხის სიყვარულისასა...“

ეკალი.

კ ვ ი რ ი დ ა ნ — კ ვ ი რ ა მ დ ე

ქართველი დეპუტატები და სათათბირო.

დებ. გელოვანის პასუხი ჩხენკელის სიტყვაზე.

დეპუტატმა ჩხენკელმა სრულიად უადგილოდ დაიწყო ლაპარაკი სახელმწიფო სათათბიროს ტრიბუნიდან იმის შესახებ, რომ დეპუტატი გელოვანი გლეხ-კაცობის წარმომადგენელი არ არის. ამის საპასუხოდ დებ. გელოვანს დაახლოვებით შემდეგი უთქვამს: „საკითხი იმის შესახებ, თუ რამდენად სა-

ფუძვლიანი, სამართლიანი და რიგიანი იყო ასეთივე განცხადება ჩემი იდეური მოწინააღმდეგეებისა სატახტო ქალაქის გაზეთის „ფურცლებზე“, — ორთავე მხარის თანხმობით, გადაეცა სამედიატორო სასამართლოს. მოსამართლეები უკვე ავირჩიეთ. ამორჩეულ მოსამართლეთა უმადლესი ავტორიტეტი უზრუნველ ჰყოფს მსჯავრის სამართლიანობას. ამ მსჯავრს ჩვენ უნდა დავემორჩილოთ. ამისდა მიუხედავად ამ შინაურ, ადგილობრივ პარტიულ დავის

გამოტანა სახელმწიფო სათათბიროს ტრიბუნაზე, გადაქცევა უმაღლეს კათედრის პარტიულ და პირად ანგარიშების გასასწორებელ კათედრად, მე მიმაჩნია ურიგობად, არა მირტო ჩემსა და იმ პარტიისადმი, რომელსაც მე ვეკუთვნი, არამედ არჩეულ სასამართლოსადმიც. ამიტომ პირადად ჩემსა და ჩემი პარტიის სახელით პროტესტს ვაცხადებ ჩემი თანამემამულის ასეთი მოქმედების წინააღმდეგ“.

მთელი სათათბირო, გარდა სოციალ-დემოკრატებისა, ამ პროტესტს ტაშის კვრით შეჰხვდა.

„სახ. გაზ.“

უცნაური ხალხი ვარა ქართველები,—შინაური კინკლაობა ყველგან უნდა შევჩხიროთ, საცა კი ფეხს შევდგამთ. აბა რა საკადრისია ჩვენკელისაგან ასეთი უადგილო ადგილას პარტიული ღვარძლის შეტანა.

„სახ. გაზ.“ № 778-ში დაბეჭდილია წერილი რედაქციის მიმართ საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოების წევრისა. ჩვენ მთლად მოგვყავს ეს წერილი:

„ბატონო რედაქტორო! გთხოვთ მოათავსოთ თქვენ ჰატივრემულ გაზეთში შემდეგი:

კვირას, ჟურნალ „კლდის“ მე-14-ე ნომერში ამოვიკითხე ერთ-ერთი სიტყვა ქართ. საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოების შესახებ. ეტუება, ეს ღაზარაკი გამოუწვევია „Заказказская рѣчь“-ის მე-281 და „თემის“ მე-101 ნომერში მოთავსებულ წერილს, რომლითაც აცხადებენ მკითხველებს, რომ თ. ზ. ი თუმანიშვილი იქმნა არჩეული საისტ. და საეთნ. საზოგადოების უკანასკნელ ჩვეულებრივ კრებაზე მზრუნველ წევრად და დრო კი ამ არჩევებისა არ არის ნახსენები, რის გამოც „კლდის“ თანამშრომელს უსარგებლნია და არა სსურველი დასკვნა გამოუყვანია. ვაუწუებ ჰატივრემულ საზოგადოებას, რომ ქართ. საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოების ჩვეულებრივი კრება, რომელზეც თ. ზ. ი. თუმანიშვილი აირჩიეს საზოგადოების მზრუნველ წევრად, მოხდა ენკენისთვის 20-ს (იხილეთ ჩვეულ კრების თქმი № 63) და არაფერი კავშირი აქვს უკანასკნელ ხანებში ატეხილ ამბებთან“.

კრების დამსწრე წევრი

სონღულაშვილი

ბოდინს ვინდით პაციცემულ ქარ. საეთნოგრაფიო საზოგადოების წინაშე, რომ მათს არჩევანს დემონსტრაციული ხასიათი მივაწერეთ, რადგან

მართლაც „თემის“ და „ზაკ. რეჩის“ უდიერმა სიცრუემა შეგვიყვანა შეცდომაში. ვაი იმ ადამიანთა ბრალი, რომლებიც თვალთმაქცობით და აპირებენ თავის მართლებას. ჯერ იყო და ეპისკოპოზ ანტონის მოაწვრინეს პ. თუმანიშვილის თანაგრძობაზედ, ვითომ კახ. რკ. გზის შესახებ და გამოდგა, რომ მართლმადიდებელ ეკლესიის სამადლობლო იყო ფულის შეწირვისათვის; მერე განგებ დამალეს რიცხვი,—20 ენკენისთვე, რომ პ. თუმანიშვილის არჩევანისათვის მიეცათ ისეთი ხასიათი, ვითომ კახ. რკ. გზის შესახები არა საკადრ-ია საქციელი გაებათილებინათ. მაგრამ, როგორც წერილიდანა სჩანს, ეს მაშინ მოხდა, როცა კახ. რკ. გზის დალუპვა თუმანიშვილისაგან არავინ იცოდა.

ამას ის სიცრუის გამომჟღავნებელი ცნობაც უნდა დამატოს, რომ 20 ენკენისთვის შემდეგ კიდევ ჰქონია კრება ხსენებულ საზოგადოებას—24-ს ღვინობისთვის და, მაშასადამე არა უკანასკნელი.

გ. დიასამიძე ხშირად იმეორებს ხოლმე: ჩვენ მამები ვართ და თქვენ შვილებიო;—კარგ რასმესაც ვისწავლით ამისთანა „მამებისაგან“, თუ ავყევით და სიცრუით და თვალთმაქცობით საზოგადოება შეცდომაში შევიყვანეთ ხოლმე.

შეუცდომელი ღმერთიც არ არის, მაგრამ სიმართლის თქმა კი ჩვენ ხელთ არის.

ერთ დიდ კომერციულ საქმის გამო

მკითხველებს მოეხსენებათ, რომ ამას წინა დარსდა ტყის საექსპლოატაციო ამხანაგობა, რომელშიაც მრავლად შედიან ქართველები, მათ შორის ბ-ნი ხოშტარია და თავ. პ. თუმანიშვილი. ამ ამხანაგობას აზრად აქვს ჩრდილოეთ სპარსეთის ტყეები აილოს იჯარით და აწარმოვოს მათი ექსპლოატაცია. როგორც ნამდვილ წყაროებიდან შევიტყუეთ, ამხანაგობის მიზანი მართა საქმის კომერციულ მხრით არ განისაზღვრება და კონცესიის თავისი ზოლიტიკური სარჩულიც ჰქონია. სხვათა შორის ხსენებულ კონცესიების მიზანია ხე-ტყისგან განთავისუფლებული ადგილები ნაქრებად დაჰყონ და დაასახლონ შიდა რუსეთიდან გადმოსახლებულებით. თავდაპირველად, როდესაც კონცესიონერებმა თავიანთი აზრი მთავრობას წარუდგინეს, თანხმობა ვერ მიიღეს, რადგან უცხო ტერიტორიაზედ გადმოსახლების პოლიტიკის წარმოება, არც შესაძლებლად სცნო, არც სასარგებლოთ. მაგრამ, როგორც ბოლოს გამოიკვია, ადგილობრივი მთავრობა მაინც დაეთანხმა ამ მოსაზრებას და მისცა კონცესიო-

ნერებს სრულ განკარგულებაში ცნობილი კრიანი-ნი, გადმოსახლების კომიტეტის ჩინოვნიკი, რომელმაც უნდა მოაწყოს მომავალ გადმოსახლების საქმე.

თბილისის მომავალ პოლიტექნიკუმი

თბილისის დელეგაციის ჩასვლამ ბაქოში თავისი კეთილი ნაყოფი გამოიღო. ნავთისა და მილიონერების ქალაქი გულუხვად დახვდა თბილისის წარმომადგენელთ და აღუთქვა ნივთიერი დახმარება მომავალ პოლიტექნიკუმის მოწყობაში. ბაქოს ქალაქის თვითმმართველობამ დაადგინა ერთდროულად შესწიროს პოლიტექნიკუმს 500,000 მანეთი. ნავთის მრეწველთა საბჭომ 400,000 აღუთქვა. ამას გარდა, რამდენიმე კერძო პირსაც აღუთქვამს თავისი დახმარება. საინტერესოა ის ციფრები, რომლებიც უზრუნველ ჰყოფენ მომავალ პოლიტექნიკუმის აშენებას.

თბილისის თვითმმართველობამ პოლიტექნიკუმს შესწირა 200 დესეტინა ადგილი. ამ მიწის განაღდებათ და სხვა კერძო შემოწირულებით სდგება თანხა 1.700 000 მანეთი. ამას უნდა მიუმატოთ 900,000 მანეთი, რომელიც ეხლახან აღუთქვა ბაქომ და 200,000 მანეთი, რომელსაც იძლევა მთავრობა ადგილობრივ საეროზო გადასახადთა თანხიდან. ამ რიგად პოლიტექნიკუმს, თუ ზემო აღნიშნულ მიწის განაღდებას მივიღებთ მხედველობაში — 2.800,000 მანეთი აქვს. პოლიტექნიკუმის აშენება, რომელიც გაზაფხულზე დაიწყება, გამოანგარიშებულია 3.000,000 მანეთად. მაშასადამე სმეტის შევსებას კიდევ 200,000 მანეთი აკლია. მაგრამ იმედი უნდა ვიქონიოთ, რომ ამ დანარჩენ თანხასაც მალე გამოსძებნიან ის პირნი, ვინც უდგანან სათავეში ამ დიდ კულტურულ საქმეს, და რომლებმაც ასე კეთილად დააბოლოვეს ჩვენი ქვეყნის დიდი სურვილი — უმაღლეს სასწავლებლის დაარსებისა თბილისში.

მერძვეთა და მესაქონლეთა სადგურის დაარსება

19 ქრისტიანობისთვის ქართულ სასოფლო-სამეურნეო საზოგადოების საბჭომ დაადასტურა მესაქონლების სექციის პროგრამა, რომელშიაც, სხვათა შორის, შედის კაიშაურის ველზედ მერძვეთა და მესაქონლეთა სადგურის დაარსება მომავალ 1913 წლის განმავლობაში.

მევენახეთა საზოგადოება „კახეთი“

ამ ორი თვის განმავლობაში საზოგადოების წევრებად ეწერება მრავალი კახეთის გლეხობა. ჩაეწერა აქამდის კარდანახიდან და სხვა სოფლებიდან 30 კაცამდე. ღვინოებიც ბევრს ჩაუბარებია საზოგადოებისათვის.

ამ ფაქტს დიდი მნიშვნელობა აქვს. ჩვენ ყოველთვის იმ აზრისანი ვიყავით, რომ კახეთის ღვინის გასაღება კაი ფასებში და მოპოვება მათთვის ახალ ბაზრებისა შეიძლება მარტო მაშინ, როცა კახელი მევენახეები ერთს ძლიერ კოოპერატიულ ამხანაგობას შეჰკრავენ, რომლის ძალით და მეოხებით წევრების ღვინოს გაუხსნიან კეთილს მომავალს და თვით წევრებს ზურგს გაუმაგრებენ და დაუხსნიან სარჩოს სირაჯ-ჩარჩების პატრონობისაგან.

საზოგადოება „კახეთის“ მოღვაწეობას ყოველთვის ერთი სუსტი მხარე ჰქონდა: არ ჰყავდა წევრები გლეხ მევენახეთა შორის და არც ზრუნავდა, მათ მიზიდვაზედ. გლეხთა მევენახეობა კი უფრო გაქირებაში იყო ყოველთვის და მასთან ერთად გლეხთა ვენახებს დიდი ადგილი უჭირავთ კახეთში. საზოგადოებას მათი მიზიდვა წევრებად დიდს ძალას შეჰმატებდა ეკონომიურის და იდეურის მხრივ.

ამიტომ ის ფაქტი, რომ დღეს საზოგადოება „კახეთმა“ კარი ვაულო კახელ გლეხობას და უკანასკნელნი კი ნდობით ეკიდებიან და სიხარულით ეწერებიან ამ საზოგადოებაში — მეტად მნიშვნელოვანია. ეხლა ამას ენერგიულად უნდა შეუწყონ ხელი საზ. „კახეთის“ მესვეურებმა და აღმოუჩინონ თავისი კოოპერატიული დახმარება ყოველ კახეთის კუთხესა.

მაგრამ ამას უფრო დაწვრილებით შევეხებით მოკლე მომავალში.

კოოპერატორი.

პატრიარქობის აღდგენა რუსეთში.

12 ქრისტიანობისთვის, მიტროპოლიტ ფლაბიანეს (ყოფილი ექსარქოსი საქართველოსი) თავმჯდომარეობით, მოხდა წინასწარ საეკლესიო კრების სხდომა, რომელზედაც განხილული იყო რეფორმის ის მუხლი, რომელიც ეხება პატრიარქის უფლებას და მდგომარეობას.

ეს მუხლი ასე იწყობა: „თავმჯდომარედ უწმიდესის სინოდისა ითვლება პატრიარქი სრულიად რუსეთისა, რომელსაც მინიჭებული აქვს ტიტული მათის უწმიდესობისა მოსკოვის მიტროპოლიტისა და სრულიად რუსეთის პატრიარქისა“.

ნაწილი კრებისა თანახმა იყო პროექტისა, მაგრამ იმ განსხვავებით, რომ პატრიარქს ბინა მოსკოვში ჰქონოდა. მეორე ნაწილი მომხრე იყო პატრიარქის პეტერბურგის ბინადრობისა.

გამოირკვა შემდეგი უფლებანი მომავალ პატრიარქისა. პატრიარქი თავმჯდომარეობს სინოდში და განაგებს თათბირის წეს-რიგს. მას ექვემდებარებიან სინოდის ყველა მაშველი დაწესებულებანი. პირადათ ნახულობს ხელმწიფე იმპერატორს და მოახსენებს საეკლესიო საქმეთა ვითარებას. პატრიარქი ექვემდებარება საეკლესიო კრების სასამართლოს. თუ პატრიარქი დაარღვევს თავის მოვალეობას, ან გადააცილებს თავის უფლებას, მაშინ სამი უხუცესი წევრი სინოდისა მოწიწებით აგონებენ ამას. თუ ასე საქმე კეთილად არ დაგვირგვინდა, მაშინ განიხილავს სინოდი, რომელიც მოისმენს რა პატრიარქის განმარტებას, იმისდა მიხედვით, თუ რა ბრალს სდებენ მას, ან საეკლესიო კრების სამართალში მისცემენ, ან დაითხოვენ დასასვენებლად.

საზავო კონფერენცია

საზავო კონფერენციის სხდომაზედ ოსმალეთის რწმუნებულმა რემიდ-ფაშამ შემდეგი კონტრ-წინადადება წაიკითხა:

პირველი. ადრიანოპოლი თავის ვილაიეტით რჩება ოსმალეთის ხელში, ოსმალურ მართვა-გამგეობით.

მეორე. ოსმალეთი აარსებს მაკედონიის ავტონომიას, რომელსაც სათავეში ედგება პრეტესტანტულ სარწმუნოების აღმსარებელი ერთ-ერთი ევროპელი პრინცი, ამორჩეული ბალკანეთის სახელმწიფოთა კავშირისაგან. ავტონომიური მაკედონია იქმნება სულთანის სუვერენიტეტის ქვეშ, ექმნება თავისი პარლამენტი და სატასტო ქალაქი—სალონიკი.

მესამე. ოსმალეთი აარსებს ალბანიის ავტონომიას, რომელსაც სათავეში ედგება ოსმანთა ოჯახის პრინცი, არჩეული ხუთი წლით. ალბანიასაც ექმნება აგრეთვე თავისი პარლამენტი.

მეოთხე. კუნძულ კრიტის საკითხი არ ექვემდებარება კონფერენციას, რადგან ეს კუნძული იმუფება ოთხ სახელმწიფოს მფარველობის ქვეშ.

მეხუთე. კუნძულები არ დაეთმობა არავის, რადგან ივინი არ შეიძინა ევროპის ოსმალეთში და ეკუთვნის ანატოლიას.

პირველად პასუხი გასცა ბულგარელმა დანემმა.

— ამ ნიადაგზედ მოლაპარაკების გაგრძელება

შეუძლებელია. ამაზედ ლაპარაკი შეიძლებოდა (*) ღვინობისთვის. ეხლა კამათია არა იურიდიულ ფორმებზედ, არამედ ტერიტორიის გაფართოებაზედ.

მეორედ ილაპარაკა სერბიელმა ნოვაკოვიჩმა.

— თვით განცხადებაც კი ასეთის ფორმით გაუგებარია. რა არის მაკედონია? აქამდის არსებობდნენ: სალონიკის ვილაიეტი, კოსსოვოს ვილაიეტი და სხვ. თვით სიტყვა „მაკედონია“ ოსმალეთში აკრძალული იყო. მაკედონია არსებობდა 2000 წლის წინად. ასევე უარყოფდა ოსმალეთი თვით სიტყვა „ალბანიის“. მაშ რა არის ალბანია?

თვისი სიტყვა ნოვაკოვიჩმა ასე დაათავა:

— ამ ნიადაგზედ მოლაპარაკების გაგრძელება შეუძლებელია. ასევე განაცხადა ბერძენმა ვენიზელოსმა და ჩერნოგორელმა მიუშკოვიჩმა. ამის შემდეგ კრება შესწყდა, და დელეგატები ოსმალეთის წინადადების გადასაწერად დაიშალნენ. კრების განახლების შემდეგ, რემიდ-ფაშამ მიმართა დელეგატებს, არ შეეწყვიტათ მოლაპარაკება, ვიდრე მოკავშირეთა პასუხს პორტას არ აუწყებდა. დელეგატები დასთანხმდნენ ამ წინადადებას და კრება შემდეგისათვის გადასდეს.

ს. გურჯაანის წვრილი კრალიში

ჩ ქრისტიმ. შესდგა საერთო კრება ადგილობრივ წვრილი კრედიტის ამხანაგობისა, რომელსაც ამ ჟამად 405 წევრი ჰყავს. კრებას დაესწრო ნახევარი რიცხვი; თითქმის ერთხმად გადასწყდა, არსებულ წვრილი კრედიტის ამხანაგობა გადაკეთდეს შემნახველ-გამსესხებელ ამხანაგობად, 10 მან. საწევრო პაით. რასაკვირველია, ვისაც ძალა არ შესწევს ერთხმად გადაიხადოს ეს 10 მანეთი, იმას ნება ეძლევა ნაწილ-ნაწილად შემოიტანოს. სასურველია, რომ სხვა ამხანაგობათაც მიჰბაძონ გურჯაანისას, რადგანაც შემნახველ-გამსესხებელი დაწესებულება საძირკველს უყრის იმ მოთხოვნილებას, რომ რაც შეძლება მალე მიეჩვიოს სოფლის ხალხი საწევრო პაითან ერთად, ამ სოფლის ბანკშივე შესანახ ფულის მოთავსებას, ვისაც აქვს გადარჩენილი. ამ აზრის დასაბუთება მეტად მიმაჩნია, რადგანაც ადგილობრივ ფოსტის განყოფილების სახელმწიფო შესანახი

*) დღე ომის გამოცხადებისა.

კასა ამტკიცებს, რომ სოფლად ხალხს „მინც“ აქვს ფული შენახული ამ კასაში, საიდგანაც სარგებელს მხოლოდ $3\frac{1}{2}\%$ აძლევენ; მეორეც— ადგილობრივი თანხა ამ სოფლის ბანკს ძლიერ გააღონიერებს და ფულის პატრონთაც 7% მიეცემათ. (ეხლანდელმა საერთო კრებამ ვერც დაადგინა). ამავე კრებაზედ გადასწყდა, რომ მომავალ წლის გაზაფხულიდან ამხანაგობამ დაიწყოს საშუამავლო „ოპერაციები“; ჯერ-ჯერობით გამოიწერს ამხანაგთათვის საჭირო საწამლ მასალას ვენახისათვის ს შაბიამანს, გოგირდს, ვერმორელის აპარატებს, გოგირდის საფრქვევს და მათვულს.

— 13 კრისტეშ. ამავე ამხანაგობას ეწვია (incognito) მოულოდნელად პეტრეს ქალაქიდან „დიდი“ რევიზორი, თუ არ ვცდებით, ბ. ვასილიევი წვრილი კრედიტის ინსპექტორის ვიფორსის თანხლებით. ეს „მაღალი“ მეთვალყურე ძლიერ კმაყოფილი დარჩა ამხანაგობის ვითარებით და საქმის წარმოებით და აღუთქვა ამხანაგობას მომავალ წლიდან 500 თუმანის მომატება გრძელვადიანი სესხისა და 1,500 თუმანიც მოკლე ვადიანისა. აქამდის ჰქონდა— გრძელვადიანი 200 თუმანი და მოკლე ვადიანიც 1,000 თუმანი;

ისე რომ ამ რევიზიით ამხანაგობამაც მოულოდნელად შეიმატა.

ვიფორსმა ნება დართო, რომ საანგარიშო წიგნები და ხელწერილის ბარათები სანახევროდ რუსულ-ქართულად იყოს დაბეჭდილი მომავალ წლიდან, „რომ ამით საშუალება მისცეთ ამხანაგებს ისარგებლონ თავიანთ ენითო“. წინადადება მისცა ადგილობრივ მღვდლებს, რომ მათ საეკლესიო თანხა შეინახონ ხოლმე ამ სოფლის ბანკში და იმათაც აღუთქვეს თანხმობა. გამგეობას ურჩია, რომ სოფელს განაჩენი დაადგენინოს, რათა მომავლიდან „ობოლთა ფული“ (сиротскія деньги) ინახებოდეს ამავე ბანკში. უნდა კმაყოფილებით აღვნიშნო, რომ ეს ბიუროკრატი ძლიერ გულმტკიცებულად მოეპყრო ყოველ აღძრულ საჭირო საკითხს ამ ბანკის შესახებ. ზოგი ამისთანა „ზევიდგან“ გახალისებით, ზოგიც ადგილობრივ მწიგნობართა მხნეობით და იმედი უნდა ვიქონიოთ ამ საქმის წინსვლისა ხალხის საკეთილდღეოდ.

ძვევრელი.

„ფილოქსერა და მასთან ბრძოლა“

(სოლომონ შ. ჩოლაყაშვილის წიგნი. გამოცემა დ. ე. ჩოლაყაშვილისა)

მევენახეობა საქართველოში შეადგენს ერთ-ერთ „მაღალი კულტურის“ დარგს მეურნეობისა და ერის ეკონომიურ კეთილდღეობისათვის დიდი მნიშვნელობა აქვს. როგორც შემოსავლიანი კულტურა, — იგი ფასსა სდებს ადამიანის მუშაობას და ერთიათად უნაზღაურებს გაწეულ ხარჯს. მაგრამ,

როგორც ყოველს კულტურულ მცენარეს, ვაზსაც აზრიანი მოვლა სჭირია, და მამა-პაპურ საშუალებათა შეცვლა მეცნიერულ საშუალებით, საცა მეცნიერებამ უკვე დაამტკიცა ძველ ჩვეულებათა უვარგისობა.

უკანასკნელ ოციოდ წელიწადს ჩვენშიაც შე-

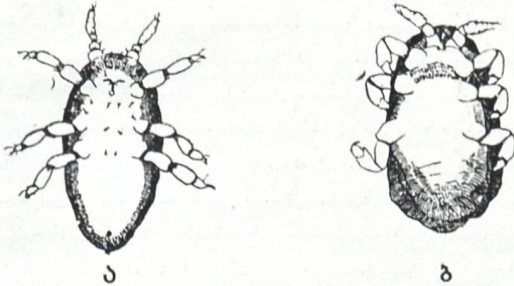
ფრთოსანი ფილოქსერა გადიდებული 50-ჯერ.

იგნეს დიდი განსხვავება მეცნიერულად და შინაურულად მოვლის შედეგებისა. კახეთში და იმერეთში ბევრს შეხვდებით საუკეთესო პლანტაჟით შემუ-

შავებულ ვენახს. მაგრამ ადამიანის შრომის ყოველთვის რამე ჭირი აედევნება და აი, ჩვენშიაც იჩინა თავი სასტიკმა მტერმა ვაზისამ — გამანადგურებელმა

ფილოქსერამ. ამ პაწია მტერმა ამოაგლო საფრანგეთის მევენახეობა, გადაფრინდა ევროპის ყველა სხვა კუთხეებშიაც და ყველგან დიდი ზარალი მოუტანა მცხოვრებთ. გადავიდა რუსეთშიც და ჩვენშიაც შემოიპარა.

ფილოქსერა ისეთი საშინელი სენია, რომელსაც შეუძლია 10—15 წლის განმავლობაში სულ მოსპოს მევენახეობა საუკეთესო რაიონებში, თუ აღამიანმა დროზედ არა იღონა რა. დიდი სიფრთხი-

(ა) დედალი ფილოქსერა და (ბ) მამალი

ლე და დაკვირვება ჰმართებთ ჩვენს მევენახეებს და ამ შემთხვევისათვის დაუფასებელ სარგებლობას მოუტანს ახლად გამოცემული წიგნი თავ. ს. მ. ჩოლოყაშვილისა. ამ წიგნში მოკლედ, მკაფიოდ და უბრალოდ გადმოცემულია პატარა ისტორიული მიმოხილვა, ენტომოლოგიური ვითარება ფილოქსერისა და დიდი ყურადღებაა მიქცეული განსაკუთრებით იმ საშუალებებზედ, რომლითაც ებრძვის აღამიანი ამ სასტიკ მტერს.

უნდა აღენიშნოთ, რომ ეს წიგნი ფრიად საგულისხმოა ყველა მეურნესათვის. დაწერილია ყველასათვის გასაგების, კარგის ენით და შეიცავს თითქმის ყველაფერს, რაც კი ფილოქსერასთან საბრძოლველად არის საჭირო.

ავტორს, როგორც ეტყობა, ბევრი უშრომნია, რომ ეს სახელმძღვანელო არა ყოფილიყო განსაკუთრებით თეორიული, არამედ პრაქტიკულ ცხოვრებასთან დაახლოვებული და, რაც უფრო ძვირფასია ჩვენთვის, ყველგან სცდილობს დაანახვოს მკითხველს, თუ როგორ უნდა გამოიყენებოდეს ესა-თუ ის საშუალება ჩვენს, ადგილობრივ პირობებში; ამ მხრივ, რასაკვირველია, ხელს უშლის ის გარემოება, რომ ჩვენი სამშობლო სრულებით არ არის შესწავლილი მეცნიერულად, არც ჰავის, არც ნიადაგის, არც ნაცადის მხრივ, მაგრამ მაინც ბევრს საყურადღებო ცნობებს გვაძლევს ავტორი.

წიგნი გამოცემულია კარკად. გაყოფილი პატა-

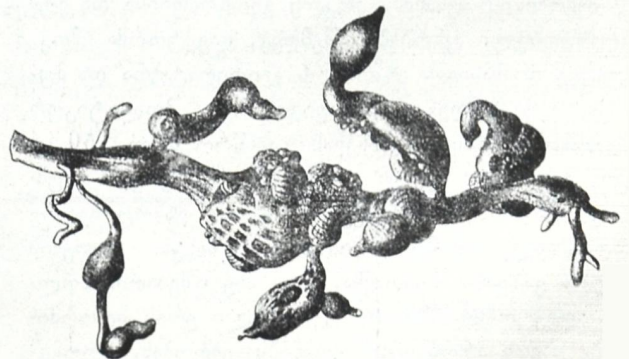
რა თავებად თავისი სათაურებით, რაც ძალიან ადვილებს პირდაპირ პრაქტიკულ ცნობების ამოკრებას.

ჩვენი ნიადაგის და ჰავის მიხედვით, ყურადღებაა მიქცეული უფრო ვაზის ჯიშებზედ, როგორც ამერიკისა, ევროპისა, ისე ადგილობრივზედ; მათს უღლილებზედ (გებრიდები) და შთამომავლობაზედ.

ამერიკული ჯიშის ვაზის ფოთელი დიდ-ფოთლიანი „რიპარია (Riparia Glaire de Montperier)

და ეს ასეც უნდა იყვეს, რადგან ყველა სხვა საბრძოლველი საშუალება ფილოქსერასთან, ძვირი

ფილოქსერისაგან დაზიანებული ფესვები გასიებულნი გბენისაგან

და ცოტა ნაყოფიერია, როგორც მკითხველიც და ინახავს ხსენებული წიგნიდან.

ჩარეული სურათები უფრო ნათელ ჰყოფენ ავტორის ყოველ აზრსა და ყველასათვის გასაგებად ხსნიან როგორც ფილოქსერის მავნებლობას, ისე მასთან საბრძოლველ საშუალებათა სარგებლობას.

ჩვენი სურათები ამოღებულია ამ წიგნიდან.

საუბედუროდ, მეტად მცირე რიცხვია გამოცემული: სულ 1000 ცალი და ყველას ვერ მისწვდება. ეს წიგნი დიდი განძია ჩვენი ღარიბი სამეურნეო ლიტერატურისთვის და სასურველია, სხვა დარგებსაც მიაქციოს ყურადღება ს. ჩოლაყაშვილმა, როგორც მკოდნე და გამოცდილმა პირმა.

მეურნე.

უკრაინის ცხოვრებიდან

თუმცა უკრაინაც რუსეთის იმპერიის ერთი იმისთანა დაჩაგრული მხარეა, როგორც ჩვენი საქართველო, მაგრამ იგი ამ ბოლო დროს მეტს ენერგიასა და ეროვნული ცხოვრების აღორძინებისადმი მისწრაფებას იჩენს. მუდამ დევნილი, მუდამ ოთხივ მხარეს მებრძოლი, თითმის მუდამ სხვის მფლობელობის ქვეშ მყოფი, იგი განიცდიდა ყოველთვის მეტს დარბევად-აჩაგვრას, და ეხლაც მომეტებულიად არიან შევიწროებულნი. მაგრამ უკრაინელები გულს არ იტეხენ და სცდილობენ მოიპოვონ მეტი თავისუფლება ერის კულტურული განვითარებისა, და ამაში უნდათ თვით: ევროპის აზრი და საზოგადოებაც დაიხმარონ. ამ აზრით ლონდონის კლუბში „Nobodies“ ჯორჯ რაფალოვიჩმა ენკენისთვის ნახევარში წაიკითხა ლექცია თანამედროვე უკრაინის შესახებ. მოკლე გეოგრაფიისა და ეტნოგრაფიული ცნობების შემდეგ, ლექტორმა მოკლედვე დაახასიათა უკრაინის ლიტერატურა და მუსიკა, რის შემდეგაც გადავიდა მისს პოლიტიკურ მდგომარეობაზე. ლექციას დაესწრო სულ 150 კაცი, მაგრამ აქ იყვნენ ლონდონის გაზეთების უმრავლესობის წარმომადგენელნი, რის გამოც მეორე დღეს ლექციის შინაარსი და შენიშვნები თითქმის ყველა გაზეთმა მოათავსა, რაც ასე იშვიათია ხოლმე. ლექტორის აზრით, უკრაინელი ერის აღორძინება ისეთს პრობლემას უყენებს ევროპას, რომელიც თვისი სიდიადით დაჰფარავს თითქმის ყველა სხვა საკითხებს, რომლებიც აქამდის აღელვებდნენ

ევროპის საზოგადოებას. ლექციის ბოლოს ჯორჯ რაფალოვიჩმა წინადადება მისცა და სთხოვა აუდიტორიას, რომ მათ იმოქმედონ ინგლისის საზოგადოების აზრზე, რომ ამ უკანასკნელმა თავის მხრივ გავლენა იქონიოს რუსეთზე, რომ მისმა მთავრობამ იმავე თვალსაზრისით განაბჭოს არასახელმწიფო ერთა ბედი, როგორც ამას უკრეერის და მისდევს თვით ინგლისი თავის სამფლობელოში.

ეკატერინოსლავში, მუშათა კურიიდან არჩეულ მეოთხე სახელმწიფო სათათბიროს დეპუტატად, პეტროვსკისთან მივიდნენ მუშა-უკრაინელები და გადასცეს ნაკაზი, რომლითაც იმას ევალება იბრძოლოს უკრაინული ენის ხმარებისთვის სკოლებსა, სასამართლოსა და ადმინისტრაციულ დაწესებულებებში უკრაინის ტერიტორიაზე; იბრძოლოს ამასთანავე ყოველი რეპრესიული ზომების წინააღმდეგ, რომლებიც კი მიმართული იქნება უკრაინელების წინააღმდეგ. დეპუტატმა მიიღო ნაკაზი, მაღლობა გადუხადა ნდობისთვის და პირობა მისცა, ამით ვიხელმძღვანელებ ჩემს მოღვაწეობაშიო. ამასთანავე სთხოვა—უკრაინელების დევნის შესახებ მასალები მიაწოდონ ხოლმე.

ლოვავის უნივერსიტეტში ლექციებს უკრაინული ენის შესახებ კითხულობს პროფესორი ი. კოკურუძე; Кокорудзь — როგორც ეხლა ის იწერება. ვინ იცის, როდის და საიდან გადახვეწილი, ასე შესთვისებია უკრაინულ ენას.

გ. ნამორაძე.

საუცხოვო ქვეყნები

რა გვარი ქვეყანა არ მოიძებნება დედა მიწის ზურგზე; და

მაგალითად, უსაპრობილო ქვეყანა

არ გვენათ, რომ ეს ამბავი გამოვანილი იყოს, ამ ქვეყანას ჰქვია ისლანდია, რომელიც ერთ-ერთ დიდ კუნძულს წარმოადგენს დასავლეთ ევროპის ნახირების ახლად.

ამ კუნძულზე სცხოვრობენ—მუზკაურები და მუთეგზები. ისლანდიის ხალხი ცნობილია სმაკვლითა შტო-ოსნებით, მათ არ იცაან რა არის ზოლიცა ან სხაპრობილე და არც უნახავთ ისინი. რამდენიმე თი წლის წინად კუნძულზედ მოხდა დიდი უბედურება: ერთმა შექალაქულ-

მა მცხოვრებმა — ისლანდიელმა თავის მეზობელს ცხვარი მოჰპარა; ეს ამბავი გაიგეს სხვა მცხოვრებლებმა, ქურდი დაიჭირეს, მიუსაჯეს მოპარულ ცხვრის ფასის გადასხდა და სამუდამოდ განდევნეს სამშობლოდან.

ქვეყანა, საცა სასმელის ღუქნები არ არის

ამერიკის რამდენიმე შტატის მცხოვრებთ გადასწევითეს მოსზონ თავის მხარეში სზირტის სასმელი ღუქნები მას შემდეგ, რაც შეატუეს ხალხს დახაგვრა და სიღარიბე. ლოთობას ებრძვიან არა მარტო კერძო ზირნი, არამედ სხვა და სხვა საზოგადოებანი, სამღვდელოება და ჰოლიციაც. ერთის მხრით, ამრავლებენ სოფლის აგრონომებს, ინსტრუქტორებს, მეორე მხრივ, აუკრძაღეს ვაჭრებს სზირტის სასმელების გასუიღვა. ეოველს ამერიკელს შეუძლიან გამოიწეროს ხაიღამაც სურს სასმელი არაუი, ღვინო, ღუდი და სხვა; შეუძლიან თითონ დაღიოს და სტუმრებსაც გაუმსზინდღეს, მაგრამ გაუიღვა კი არ შეუძლიან. ამიტომ, თუ ამერიკელს ცოტა სასმელი რკინის გზით მოსღის — მის გამოტანას არავინ უკრძაღეს. მაგრამ თუ გამოგზავნილი სასმელი ბეურია, მაშინ სარკინისგზო აგენტი აუცილებლივ ატუობინებს ჰოლიციას, რომელიც ამ „მანასო“ იჭერს და სზობს.

ხსენებულ ზომებს შედეგებიც მოაქვს: ლოთობა ამერიკაში, სიღანაც ზენ გაღმოვიღეთ ბეური კარგი საქმეები — ტელეგრაფი, ტელეფონი, სამეურნეო იარაღი და სხვა — ისზობა კიღეც და მის მაგიერ ეხლა გონიერი გასართობები შეეობენ.

ლოთობის ქვეყანა

ოფიციაღურ ცნობებით, რუსეთის ლოთობა გამოხატება შემდეგ ციფრებში:

1910 წელს რუსეთს დაუღეოა 89.500,000 ვვღრო არაუი.
 1911 — — — 91.600,000 ვ.
 1912 წ. (დაახლოვებით) — 100.000,000! —
 ამას, ვფიქრობთ, აგრონომებიც ძნელად უშკეღიან!

ნ ა რ ე კ ი

ადამიანის სიცოცხლე. გაზ. „Italia“-ს მოუგროვებია მრავალი სტატისტიკური ცნობები ადამიანის სიცოცხლის შესახებ. გამოირკვა რომ, ეველასუ ღიღხანს

სტატისტიკის მღვდელები, მათ შემდეგ — სოფელი ხალხი, შემე ვაჭრები, ხეღოსები ჩინოფიკები, აფიცრები, აღვოკატები, მსახიობნი, მეცნიერი და... კომები.

კურიოზული სტატისტიკა. ღეღამიწის ზურგზეღ მტელი ხალხი ხომ ბღომიღ დაიარება და აი, ერთი მათგანი, ფრანგი, კურიოზულ გამოკვლეღას შეუღდა. რამღეინი თმა არის ადამიანის თავზეღ? აღმოჩნღდა რომ, საშუალოდ ადამიანის თავზეღ 127,920 ბეწეა. მაგრამ თმის სისქე სხვა და სხვა აღმოჩნღდა: ეველასუღ წერილი ეოფიღას მოთუთრო თმა, მსხვილი — „რიუა“ თმა. ამ რიგად მოთუთრო თმის ზატრინის თავზეღ ითვღება 143.006. შავი თმის — 105.000 და საწვალ „რიუა“ თავებს მარტო 29.200 ბეწეი ასხია!

ავტორიტეტი. ორი განთღებული კაცი კამათობდა ახალ გამოტემულ წიგნის ღირსებაზეღ. ბოღოს ერთი მათგანმა, ლიტერატორმა, უოსრა მეორეს: „ეგრო რომ უნდა დაფასო რომელიმე წიგნის ღირსება, როცა შენ თითონ არც ერთა წიგნი არ დაგიწერიაო?“

„ეს მართღია“ — უზასუხა მოკამათემ, „მე ჩემ სიცოცხლეში არც ერთი კვერცხი არ დამიღვია, მაგრამ ერბოკვერცხის გემოს დაფასებას უფრო მოვასუნებ, ვიღრე რომელიც გინდა საუკეთესო ქათამი.“

ქართველთა შ. წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოება „სახალხო გაზეთში“ აცხადებს, რომ მის წიგნის მღაზიაში ისუიღება სუმაწვილო წიგნები: Яфетические элементы въ языкахъ Арменіи 15 კ. Грвзинскія приписки греческаго Евангелія изъ Коридіи — 20 კ. О армянской иллюстрированной рукописи изъ халкелонисткой среды — 10 კ, და სხვა ამ გვარი. ჰტიფცემულ საზოგადოებას უნდა აღენიშნა მაინც, რომ ეს გამოცემანი მღირე წღოვანთათვისა...

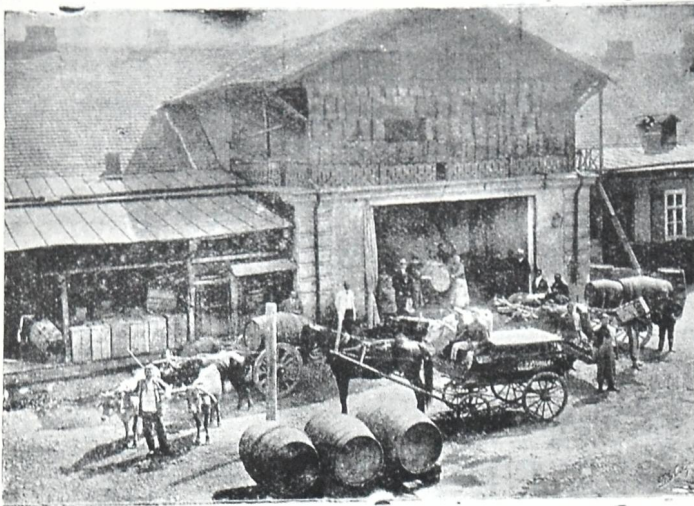
რედაქტორ-გამომცემელი

რ. გაბაშვილი.

მ ო ი თ ხ ო ვ ე თ ყ ვ ე ლ გ ა ნ

კოოპერატიული ღვინო

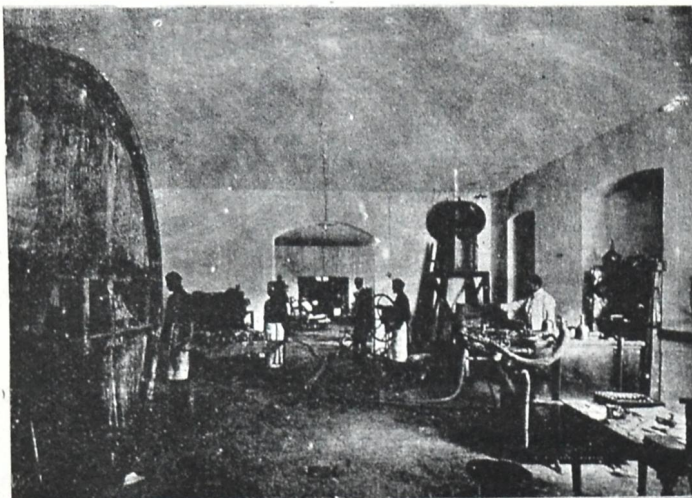
საზოგადოება „კახეთი“-სა

ეზო საზოგადოება „კახეთისა“: ღვინის მოტანა და გატანა

საზოგადოებას 15 წლის განმავლობაში გაუყიდა 1,000,000 ვედრო ღვინო 3,000,000 მან.

საზოგადოებას აქვს განყოფილებანი: ბაქოში, ასხა-ბაღში, ტაშკენტში. ბათომში, მოსკოვში, არმავირში, ალექსანდროპოლში, ეკატერინოდარში.

სარდაფი „კახეთისა“: ღვინის გადაღებ-გადმოღება

საზოგადოების ადრესი: თბილისი, გოგოლის ქუჩა, საზოგადოება „კახეთი“

ისა სტამბაერიძოსაბ აი ვ.ე .სმ ლმდჟ ელექტრომბკოო,ვისქუჩა საკუთარი სახლი № 5.

მევენახეთა საზოგადოება „კახეთი“ დაარსებულია 1894 წელს. საზოგადოებაში არის 164 წევრი. „კახეთის“ საზოგადოების წევრებს აქვთ 866¹/₂, დამატინა ვენახი, საიღამაც უზიდავენ საზოგადოებას ნამდვილ კახურ ღვინოს!

კალა ერთობაშია!

კახელებო! ჩაეწერეთ საზოგადოების წევრებად და ამით დაიხსენით თქვენი სარჩო-საბადებელი სირაჯ-ჩარჩების ცარცვისაგან და მასთან ერთად შეუწყეთ ხელი ღვინით და საქმეში მონაწილეობით. ყოველ კახელისთვის ფრიად სასარგებლო „საზოგადოების“ გაფართოება— გაძლიერება, მისი წევრების გაძლიერების და გამდიდრების მომასწავებელია.

უკანასკნელ დროს საზოგადოების საქმიანი მოქმედებისა და მკვიდრად დაქმნეულია.

მოითხოვეთ საზოგადოების წესდება.

3586
1912